

Кий-Кокарева В.Г.

Ставлення студентської молоді до свого здоров'я в умовах війни

Дніпровський державний медичний університет,
м. Дніпро, Україна

Kyi-Kokarieva V.G.

Attitude of students to their health in the conditions of war

Dnipro State Medical University,
Dnipro, Ukraine

kiyvika@i.ua

Вступ

Збереження та зміцнення здоров'я студентів є нагальною та складною проблемою, яка впливає на їхній інтелектуальний та фізичний потенціал. Ця проблема є актуальною для всіх країн світу, і науковці з усього світу вивчають її [1]. Високі вимоги до підготовки студентів у вищих навчальних закладах можуть призводити до перевантаження і погіршення їхнього здоров'я. Це може призвести до фізичного та ментального перевантаження і виснаження нервової, ендокринної та імунної систем, що збільшує ризик розвитку захворювань [2]. Доступні джерела інформації підтверджують, що стан здоров'я студентів погіршується протягом періоду навчання [3].

Багато факторів можуть негативно впливати на здоров'я студентів, такі як неправильне харчування, стреси, житлово-побутові умови, які не відповідають нормам, недостатня фізична активність, куріння, вживання алкоголю та безконтрольне вживання ліків [4].

У Законі України «Про систему громадського здоров'я» підкреслена роль здорового способу життя в системі громадського здоров'я [5].

Однак потрібно враховувати і контекст сьогодення, зокрема війну проти російської агресії. Ця війна суттєво впливає на умови навчання студентів у вищих навчальних закладах. Аналіз наукових публікацій показує, що вона призвела до погіршення стану здоров'я населення України загалом, зменшення інтересу до особистого здоров'я та здорового способу життя [6; 7]. Тому потрібні додаткові дослідження, пов'язані зі збереженням та зміцненням здоров'я студентів в умовах війни.

Мета дослідження – вивчити процес формування готовності студентів медичного закладу до збереження і зміцнення здоров'я в умовах війни.

Об'єкт і методи дослідження

Для розробки моделі формування готовності студентів медичного закладу до збереження та зміцнення здоров'я в умовах війни у жовтні 2022 року ми провели анкетування 450 студентів Дніпровського державного медичного університету. Наша дослідницька робота базувалася на спеціально розробленій анкеті,

яка включала три основні шкали питань відповідно до трьох компонентів ставлення до здоров'я: когнітивного, емоційного та поведінкового.

Когнітивний компонент цієї анкети спрямований на виявлення знань та уявлень студентів про здоров'я та здоровий спосіб життя. Ми цікавилися тим, які знання та переконання мають студенти щодо здорового способу життя в умовах війни.

Емоційний компонент анкети допоміг виявити ставлення студентів до способу життя в умовах війни. Ми досліджували їхні емоційні реакції та ставлення до можливих стресових ситуацій.

Поведінковий компонент в анкеті дозволив нам з'ясувати, які конкретні дії вживають сучасні студенти для збереження та зміцнення свого здоров'я в умовах війни. Це включало в себе їхні звички та практики, пов'язані з фізичною активністю, харчуванням, безпекою та іншими аспектами здорового способу життя.

Для отримання результатів нашого дослідження використовувалися такі методи:

- бібліосемантичний аналіз дозволив систематизувати і аналізувати наявну наукову літературу та підходи до здоров'я в умовах війни;

- соціологічний аналіз використовувався для структурування анкети та визначення параметрів дослідження;

- медико-статистичний аналіз допоміг опрацювати отримані дані та визначити статистичну значущість результатів [8];

- структурно-логічний аналіз застосовувався для розробки логічної структури дослідження та визначення взаємозв'язків між питаннями в анкеті.

Під час проведення дослідження ми робили великий акцент на збереженні конфіденційності даних про респондентів, щоб забезпечити їхню безпеку та відсутність будь-яких загроз їхній приватності.

Результати дослідження та їх обговорення

Наше дослідження спрямовано на виявлення ставлення студентів медичного закладу до власного здоров'я в умовах війни. Аналіз статево-вікового складу респондентів засвідчив, що дівчата становили 65,7%,

юнаки – 34,3%. При цьому особи віком до 19 років становили 25,0%, 20 років – 53,7%, 21 рік – 9,3%, 22 роки – 8,3%, 23-25 років – 3,7%. Ці дані свідчать про значну участь молоді у дослідженні та важливість їхньої думки в даному контексті.

Аналіз результатів дослідження, представлених у табл. 1, вказує на те, що до війни матеріальне благополуччя визнавалось найважливішою особистою цінністю. Однак із початком війни спостерігається суттєва зміна ціннісних пріоритетів. Наразі, крім матеріального благополуччя, на передній план виходять особиста безпека та безпека рідних, а також перспективи після завершення навчання. Особисте здоров'я поки не стало більш актуальним та не займає важливе місце у свідомості респондентів.

Таблиця 1
Структура особистих цінностей студентів
в умовах війни

Особиста цінність	Оцінка	
	абс.	%
1. Матеріальний добробут	378	84,0
2. Особиста безпека	356	79,1
3. Безпека рідних	338	75,1
4. Перспективи після завершення навчання	329	73,1
5. Особисте здоров'я	293	65,1
6. Формування майбутньої сім'ї	288	64,0
7. Рівень оволодіння професією	261	58,0

Аналіз результатів, поданих у табл. 2, наводить нас на думку про серйозні виклики, які виникли внаслідок впровадження дистанційної форми навчання в умовах війни проти російської агресії. На жаль, цей аналіз підкреслює зниження рівня здорового способу життя серед студентів, що є важливою проблемою.

Таблиця 2
Основні негативні фактори впливу на стан
здоров'я студентів в умовах війни

Варіант відповіді	Оцінка	
	абс.	%
1. Тютюнопаління	307	68,3
2. Вживання алкоголю	293	65,1
3. Комп'ютерозалежність	287	63,7
4. Низький рівень фізичної активності	280	62,3
5. Нераціональне харчування	277	61,5
6. Часті стреси	272	60,4
7. Страх за особисте життя	263	58,4
8. Страх за життя рідних	253	56,2

На першому місці у висновках щодо цього аспекту – зростання рівня тютюнопаління та вживання алкоголю серед студентської громади. Це може бути спричинене стресом і невпевненістю, що виникають в умовах війни. Здоровий спосіб життя стає менш пріоритетним, що може мати негативний вплив на фізичне та психічне здоров'я студентів.

Додатковим висновком з аналізу є високий рівень чинників нездорового способу життя серед студентів.

Серед цих факторів особливу увагу слід звернути на комп'ютерозалежність, оскільки 63,7% студентів проводять за комп'ютером понад шість годин щодня. Також серед студентів поширені низький рівень фізичної активності та нераціональне харчування.

Умови війни проти російської агресії також призвели до появи емоційних чинників, таких як страх за власне життя та життя рідних. Ці фактори разом з іншими стресовими ситуаціями можуть спричинити ментальне виснаження.

Загалом, результати аналізу вказують на те, що умови війни можуть мати серйозний вплив на фізичне та психічне здоров'я студентів і молодь потребує ретельної уваги та підтримки.

На початку війни було проведено оцінку особистого стану здоров'я серед студентів, і результати цього дослідження є дуже показовими. Тільки 12,6% студентів визнали свій стан здоров'я як добрий або навіть дуже добрий, тоді як велика частина – 45,4% – оцінила його як задовільний або поганий та дуже поганий – 42,0%. Це вказує на значне падіння загального рівня здоров'я серед студентської громади. На жаль, негативний вплив військових подій сильно позначився на їхньому фізичному і психічному стані.

Незважаючи на це, ще більше тривожним фактором є те, що 29,6% анкетованих студентів мають хронічні захворювання. Це свідчить про важливість доступної медичної допомоги та підтримки для цієї групи осіб, особливо в умовах війни.

За даними, представленими у табл. 3, здоровий спосіб життя вибирає не більше 30% студентів. Це може вказувати на необхідність підвищення усвідомленості та просвіти щодо важливості здорового способу життя, особливо в умовах воєнних подій, коли фізичне і психічне здоров'я має велике значення.

Таблиця 3
Складники здорового способу життя студентів
в умовах війни

Варіант відповіді	Оцінка	
	абс.	%
1. Позитивні емоції	161	35,8
2. Раціональне харчування	153	34,0
3. Регулярні заняття фізичною культурою і спортом	146	32,5
4. Відсутність шкідливих звичок	139	30,8
5. Щорічне проходження профілактичного медичного огляду	85	18,9
6. Часте (щодня) перебування «на свіжому повітрі»	79	17,5
7. Дотримання правил особистої гігієни	65	14,4
8. Загартовування	14	3,1
9. Оволодіння навичками безпечної поведінки	6	1,4
10. Інше	4	0,9

Загалом, ці дані свідчать про те, що військовий конфлікт має серйозний вплив на здоров'я і стан фізичного благополуччя студентів. Це вимагає системних

заходів для забезпечення доступної медичної допомоги та підтримки, а також для популяризації здорового способу життя серед молоді.

Завдяки використанню параметричного критерію Стьюдента, ми провели аналіз кореляції між основними компонентами, що визначають ставлення студентів медичного закладу до здоров'я (див. табл. 4). Отримані коефіцієнти кореляції варіюються в межах від 0,46 до 0,61 і є статистично значущими ($p < 0,05$). Цей аналіз розкриває певні цікаві залежності між компонентами ставлення до здоров'я.

Зокрема, ми виявили прямий позитивний зв'язок між емоційним і поведінковим компонентами ($R = 0,58$), що свідчить про те, що емоційний стан студентів може впливати на їхню поведінку щодо здорового способу життя. Також був виявлений прямий позитивний зв'язок між когнітивним і емоційним компонентами ($R = 0,61$), що підтверджує важливість усвідомлення студентами значущості діяльності, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я. Негативний зв'язок між когнітивним і поведінковим компонентами ($R = -0,46$) свідчить про те, що багато студентів можуть розуміти важливість здорового способу життя, але не завжди виявляють прихильність до практичного дотримання його принципів.

Таблиця 4

Кореляційна матриця компонентів ставлення до здоров'я

Компоненти	Когнітивний	Емоційний	Поведінковий
Когнітивний	X	0,61	-0,46
Емоційний	0,61	X	0,58
Поведінковий	-0,46	0,58	X

Ці результати аналізу дали змогу розробити модель формування готовності студентів медичного закладу до збереження і зміцнення здоров'я. Ця модель враховує когнітивний, емоційний та поведінковий аспекти, а також орієнтована на вдосконалення навчального процесу та підготовку майбутніх медиків до супроводу діяльності, спрямованої на збереження здоров'я, включаючи догляд за пацієнтами. Цей підхід сприятиме зміцненню медичної галузі та забезпеченню більш відповідального ставлення студентів до здоров'я, що, своєю чергою, сприятиме покращенню загального стану здоров'я населення.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження пов'язані з розробкою заходів мінімізації негативного впливу війни проти російської агресії на стан здоров'я студентської молоді.

Висновки

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що з початком війни спостерігається суттєва

зміна ціннісних пріоритетів. На передній план виходять особиста безпека та безпека рідних. Особисте здоров'я поки не займає важливого місця у свідомості респондентів.

Установлено основні негативні фактори впливу на стан здоров'я студентів в умовах війни. До них насамперед можна віднести такі шкідливі звички, як тютюнопаління (68,3%) та вживання алкоголю (65,1%). Це може бути спричинене стресом і невпевненістю, що виникають в умовах війни. Здоровий спосіб життя стає менш пріоритетним, що може мати негативний вплив на фізичне та психічне здоров'я студентів. Крім того, спостерігається високий рівень чинників нездорового способу життя серед студентів. Серед цих факторів особливу увагу слід звернути на комп'ютерозалежність, оскільки 63,7% студентів проводять за комп'ютером понад шість годин щодня. Окрім того, в умовах боротьби проти російської агресії також з'явилися такі емоційні чинники, як страх за власне життя та життя рідних. Ці фактори, разом з іншими стресовими ситуаціями, можуть спричинити ментальне виснаження. Загалом, результати аналізу вказують на те, що умови війни можуть мати серйозний вплив на фізичне та психічне здоров'я студентів і молодь потребує ретельної уваги та підтримки.

Оцінка особистого стану здоров'я студентів показує, що 42,0% респондентів визначають його як поганий і дуже поганий. Це вказує на значне падіння загального рівня здоров'я серед студентської громади. На жаль, негативний вплив військових подій сильно позначився на їхньому фізичному і психічному стані. Окрім цього, ще більше тривожним фактором є те, що 29,6% анкетованих студентів мають хронічні захворювання. Це свідчить про важливість доступної медичної допомоги та підтримки для цієї групи осіб, особливо в умовах військового конфлікту. При цьому здоровий спосіб життя вибирає не більше 30% студентів. Це може вказувати на необхідність підвищення усвідомленості та просвіти щодо важливості здорового способу життя, особливо в умовах війни, коли фізичне і психічне здоров'я має велике значення.

На основі аналізу інформації, зібраної в результаті анкетного опитування, була розроблена модель формування готовності студентів медичного закладу до збереження і зміцнення здоров'я. Ця модель враховує когнітивний, емоційний та поведінковий аспекти, а також орієнтована на вдосконалення навчального процесу та підготовку майбутніх медиків до супроводу діяльності, спрямованої на збереження здоров'я, включаючи догляд за пацієнтами. Цей підхід сприятиме зміцненню галузі охорони здоров'я та забезпеченню більш відповідального ставлення студентів до здоров'я, що, своєю чергою, сприятиме покращенню загального стану здоров'я населення.

Література

1. Hooper L, Abdelhamid A, Moore HJ, et al. Effect of reducing total fat intake on body weight: systematic review and meta-analysis of randomised controlled trials and cohort studies. *British Medical Journal*. 2012;12:12-15.
2. Жданова ОВ, Слабкий ГО, Потокій НІ. Концептуальні підходи до забезпечення здорового способу життя студентської молоді. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2020;2(84):4-9.
3. Ждан ВМ, Слабкий ГО, Жданова ОВ. Самооцінка студентської молоддю стану особистого здоров'я та характеристика їх звернень за медичною допомогою. *Світ медицини та біології*. 2019; 4(70):71-75.
4. Слабкий ГО, Жданова ОВ. До питання формування у студентської молоді відповідального ставлення до особистого здоров'я. *The uniti of science*. 2020. с. 142-144.
5. Про систему громадського здоров'я, Закон України № 2573-IX [Internet], 6 верес. 2022 [цитовано 28 серп. 2023]. Доступно на: <http://www.moz.gov.ua>
6. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Щербінська ОС, Білак-Лук'янчук ВІ. Наслідки війни з російською федерацією для громадського здоров'я України. *Репродуктивне здоров'я жінки*. 2022;8(63):26-31.
7. Миронюк І, Слабкий Г, Білак-Лук'янчук В. Виклики для системи громадського здоров'я регіонального рівня в умовах воєнного стану в Україні (Challenges for the Regional Public Health System Under Martial Law in Ukraine). *Ružomberské zdravotnícke dni 2022 – XVI. Ročník: Zborník z medzinárodnej konferencie*. Ružomberok. с. 358-363.
8. Автомонів МЮ. Математична обробка та аналіз медико-біологічних даних. 2-ге вид. Київ: Медінформ; 2018. 579 с.

References

1. Hooper L, Abdelhamid A, Moore HJ, et al. Effect of reducing total fat intake on body weight: systematic review and meta-analysis of randomised controlled trials and cohort studies. *British Medical Journal*. 2012;12:12-15.
2. Zhdanova OV, Slabkiy GO, Potokiy NY. Kontseptual'ni pidkhodi do zabezpechennya zdorovogo sposobu zhittya students'koi molodi. *Visnik sotsial'noi higiēni ta organizatsii okhoroni zdorov'ya Ukraїni*. 2020;2(84):4-9. [In Ukrainian].
3. Zhdan VM, Slabkiy GO, Zhdanova OV. Samoosinka students'koyu moloddy stanu osobistogo zdorov'ya ta kharakteristika ikh zvernenn' za medichnoyu dopomogoyu. *Svit meditsini ta biologii*. 2019; 4(70):71-75. [In Ukrainian].
4. Slabkiy GO, Zhdanova OV. Do pitannya formuvannya u students'koi molodi vidpovidal'nogo stavlennya do osobistogo zdorov'ya. *The uniti of science*. 2020. s. 142-144. [In Ukrainian].
5. Pro sistemu gromadskogo zdorov'ya, Zakon Ukrayini № 2573-IX [Internet], 2022 Veres. 06 [cined 2023 Aug 28]. Available from: <http://www.moz.gov.ua> [In Ukrainian].
6. Mironyuk IS, Slabkiy GO, Shcherbinska OS, Bilak-Luk'yanchuk VY. Naslidki vinyi z rosiiys'koyu federatsiēyu dlya gromads'kogo zdorov'ya Ukraїni. *Reproduktivne zdorov'ya zhinki*. 2022;8(63):26-31. [In Ukrainian].
7. Mironyuk Ivan, Slabkiy Gennadiy, Bilak-Luk'yanchuk Viktoriya. Vikliki dlya sistemi gromads'kogo zdorov'ya regional'nogo rivnya v umovakh voēnnogo stanu v Ukraїni (Challenges for the Regional Public Health System Under Martial Law in Ukraine). *Ružomberské zdravotnícke dni 2022 – XVI. Ročník: Zborník z medzinárodnej konferencie*. Ružomberok; 2022. s. 358-363. [In Ukrainian].
8. Avtomoniv MYu. Matematychna obrobka ta analiz medyko-biolohichnykh danykh. 2-he vyd. Kyiv: Medinform; 2018. 579 s. [In Ukrainian].

Мета роботи – дослідити процес формування готовності студентів медичного закладу до збереження і зміцнення здоров'я в умовах війни.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження слугували результати соціологічного опитування 450 студентів. У процесі дослідження застосовані такі методи: бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Результати. З початком війни спостерігається суттєва зміна ціннісних пріоритетів. На передній план виходять особиста безпека та безпека рідних. Особисте здоров'я поки не займає важливого місця у свідомості респондентів. Установлено основні негативні фактори впливу на стан здоров'я студентів в умовах війни. До них насамперед можна віднести такі шкідливі звички, як тютюнопаління (68,3%) та вживання алкоголю (65,1%). Це може бути спричинене стресом і невпевненістю, що виникають в умовах війни. Здоровий спосіб життя стає менш пріоритетним, що може мати негативний вплив на фізичне та психічне здоров'я студентів. Крім того, спостерігається високий рівень чинників нездорового способу життя серед студентів. Серед цих факторів особливу увагу слід звернути на комп'ютерозалежність, оскільки 63,7% студентів проводять за комп'ютером понад шість годин щодня. Разом із тим в умовах війни проти російської агресії також з'явилися такі емоційні чинники, як страх за власне життя та життя рідних. Ці фактори, разом з іншими стресовими ситуаціями, можуть спричинити ментальне виснаження. Загалом, результати аналізу вказують на те, що умови війни можуть мати серйозний вплив на фізичне та психічне здоров'я студентів і молоді потребує ретельної уваги та підтримки.

Висновки. Війна проти російської агресії негативно впливає на стан здоров'я студентської молоді.

Ключові слова: студенти, війна, здоров'я, особиста цінність, здоровий спосіб життя, вплив, самооцінка, модель, негативні фактори.

Purpose is to investigate the process of forming the readiness of students of a medical institution to preserve and strengthen health in the conditions of war.

Materials and methods. Materials: results of a sociological survey of 450 students. Methods: bibliosemantic, sociological, medical-statistical, structural-logical analysis.

Results. Since the beginning of the war, a significant change in value priorities has been observed. Personal safety and the safety of relatives come to the fore. Personal health does not yet occupy an important place in the minds of respondents. The main negative factors affecting the health of students in war conditions have been established. These include, first of all, such bad habits as smoking (68.3%) and drinking alcohol (65.1%). This can be caused by the stress and uncertainty of war. Healthy lifestyles become less of a priority, which can have a negative impact on students' physical and mental health. In addition, there is a high level of unhealthy lifestyle factors among students, which negatively affects their health. Among these factors, special attention should be paid to computer addiction, since 63.7% of students spend more than six hours at the computer every day. At the same time, in the conditions of the war against Russian aggression, such emotional factors as fear for one's own life and the life of relatives also appeared. These factors, along with other stressful situations, can cause mental exhaustion among students. Overall, the results of the analysis indicate that the conditions of war can have a serious impact on the physical and mental health of students and require careful attention and support.

Conclusions. The war against Russian aggression has a negative impact on the health of student youth.

Key words: students, war, health, personal value, healthy lifestyle, influence, self-esteem, model, negative factors.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent.

Відомості про автора

Кий-Кокарева Вікторія Григоріївна – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету; вул. В. Вернадського, 9, м. Дніпро, Україна, 49044.
kiyvika@i.ua, ORCID ID 0000-0002-6935-1867